

Ligia Romontscha = Lia Rumantscha : rapport annual 1963 : (mars 1963 - mars 1964)

Autor(en): [s.n.]

Objektyp: **Group**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **77 (1964)**

PDF erstellt am: **25.09.2024**

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Ligia Romontscha · Lia Rumantscha

RAPPORT ANNUAL

1963

(mars 1963 — mars 1964)

Stampa Romontscha, Mustér

Register

In onn cun bia midadas e surpresas	3
La radunonza da delegai	3
Il Cussegl	4
La suprastonza	5
Il secretariat	5
Secunda sentupada Piemont-Grischun	7
Las scoletas	7
Teater	8
Ediziuns dalla Ligia en lavur	9
Cumischiun da chaunt LR	11
Publicaziuns dalla Ligia	11
Publicaziuns sustenidas	11
Autras publicaziuns romontschas	12
Nossas societads affiliadas	12
Novas legreivlas	19
Nos morts	20
Nos giubilar	22
Quen e bilanza	23
Contribuziun vischnaucas	32
Il quen 1963	33
Rapport dalla cumissiun da gestiun	35

In onn cun bia midadas e surpresas

Ferton ch'igl onn precedent ei staus sut l'enzenna digl anniversari da 25 onns dalla reconuschientscha dil romontsch sco lungatg naziunal ed ha aschia purtau il bul digl onn giubilar, ei nossa actuala perioda da rapport (mars 1963 — entschatta da mars 1964) surtut stada caracterisada entras las midadas al tgamun dalla Ligia Romontscha (LR) e da nossa pli veglia societad affiliada, dalla Societad Retoromontscha. Per part eran quell'as scumiadas prevedidas, per part ein ellas denton stadas dolorusas surpresas, in avis als Romontschs che continuitad alla testa da lur organisaziuns secapescha tuttavia buca da sesez.

La radunonza da delegai

Il suprem organ da nossa organisaziun da tetg ei staus radunaus ils 8 da zercladur 1963 a Cuera. Quei datum tardiv stat gia en connex cun *l'elecziun d'in niev parsura*, la tractanda principala da quella sesida.

Suenter ina veta da lavur e barhar per la defensiun ed il progress dalla viarva romontscha, suenter haver purtau duront 18 onns il grev, bi, mo biaronz era malengrazieivel buordi dil parsura dalla LR ei

dr. h. c. Stefan Loringett

seresolvius da surdar il guvernagl a forzas pli giuvnas. Sut il tetel «L'an giubilar» ha el schau passar revista ils sforzs fatgs en favur da nossa cultura e nies lungatg e las persunalitads che han, ensemen cun el, empalau dapi ils davos 20 onns la navetta romontscha tras tuttas burasclas. Senza dubi ha igl um ch'ei staus quasi 20 onns al guvernagl giu da far frunt als pli gronds bufs. El ha fatg quei cun rara premura ed admirabla perseveronza. Cun buna cunsciencia ha el perquei saviu retscheiver la honoraziun che la radunonza ha accordau cun numnar el parsura d'honor.

Plinavon ei era il viceparsura partent

dr. iur. Erwin Durgiai

vegnius numnaus cun acclamaziun viceparsura d'honor. Buca meins che 19 onns ha el gidau a promover cun bien plaid e prezius cussegls il moviment romontsch. Sco in dils emprems inspiraturs dall'acziun per la reconuschientscha dil romontsch sco lungatg naziunal e versau giurist ha el embustiu ils fils e dau miers giuridic allas multifaras instanzas per francar la basa finanziaria da nossas instituziuns romontschas. El ha dapi ils 1944 perservau en tuttas hurschas sil post a pèr cul parsura ed ha era vulliu partir cun quel. Ad omisdus exprimn nus era en quest liug en num dall'entira Romontschia in sincer engraziament.

Sura lingias eran gia screttas cura che la tresta nova dalla mort anetga da nies viceparsura d'honor ei arrivada. Puspei ha ei num prender comiau d'ina persunalitad che ha mess bia temps e forzas el survetsch da lungatg e cultura romontscha e quei buca mo sco viceparsura da nossa organizaziun da tetg, mobein era sco anteriur president dalla Romania e commember da suprastonza dalla Cuminonza Radio Romontsch e delegau el comite central dalla Federaziun svizra dil radio. Honor a sia memoria!

Cun ina zun honorifica tscharna ha la radunonza da delegai clamau

v. cuss. guv. dr. Andrea Bezzola

alla testa dalla LR. Quella elecziun ei stada l'expressiun dils sentiments d'engraziament enviars in magistrat che ha, malgrad la zun malemperneivla surprisa dalla votaziun da calonda mars 1959, buca piars la curascha, mobein resolutamein e cun success repetiu la procedura per segirar ils necessaris mieds per l'acziun romontscha. L'elecziun ei denton era stada unida cun la perschuasziun d'haver anflau in dign successur dils meriteivels parsuras ord la Val Schons, prompts da metter sia vasta savida e preziosa experientscha el survetsch dalla Romontschia. Surtut en fatscha dils grevs problems partenent l'instrucziun romontscha pareva quella tscharna dad esser ina capara pil desiderau success.

Displascheivlamein ha la mort gia igl 1 da settember 1963 disfatg tut quellas speronzas. Anetgamein ha v. cuss. guv. dr. Andrea Bezzola stuiu bandunar sia cara consorta, ses amitgs e siu pievel romontsch pil qual el haveva ual entschiet a barhar sin in niev camp. E quei di ch'el haveva prevediu da discussionar pli detagliadamein ils divers problems actuals dil romontsch cun siu secretari ha in grond diember d'amitgs ord tuts cerchels dau ad el la davosa honor. Il pievel romontsch vegn a mantener el sco in da ses gronds fegls en engrazieivla memoria.

Sco representant dalla Romania ei aultreveriu *Sur prof. Christian Monn* entraus ella suprastonza dalla LR. *Prof. dr. Jachen Curdin Arquint, Christian Caduff e dr. Stiafen Sonder* ein vegni confirmai sco commembers dalla suprastonza e *dir. Christian Badraun e v. cuss. guv. dr. Augustin Cahannes* sco suppleants. Enstagl dils meriteivels revisurs demissiononts, Caspar Spescha e Meltger Albertin, ein vegni elegi Robert Capaul ed Erwin Durband.

Il Cussegl

Il Cussegl ei seradunaus dapi il mars 1963 en quater sesidas. Sper las fatschentas regularas ein damondas da collaboraziun denter societads affiliaidas e LR vegnidas discussionadas e surtut ils grevs problems che seprentan sil camp dall'instrucziun romontscha ellas scolas fundamentalas

tudestgas. Il Cussegl ei dall'opiniun che la scoletta romontscha stoppi esser suandada dall'instrucziun romontscha tras tuttas classas. Nua che quei ei buca pusseivel autruisa, sto in scolast ambulont segirar quella continuaziun indispensabla per salvar nies lungatg. Il Cussegl ha plinavon era stuiu s'occupar cun la situaziun creada entras la mort anetga dil niev parsura dalla LR. El ei vegnius alla conclusiun da s'abstrahar d'ina radunonza da delegai extraordinaria.

La suprastonza

Il niev parsura ha saviu presidiar mo ina dallas sis sesidas dalla suprastonza. En quella ei *dr. Stiafen Sonder* vegnius elegius sco viceparsura. Cun la mort da v. cuss. gov. *dr. Bezzola* ha el stuiu sorprender las incumbensas dil parsura. *Prof. dr. Jachen Curdin Arquint* ei vegnius confirmaus sco nuder. Exequend il mandat dalla radunonza da delegai ha la suprastonza elegiu *Paul Michael* e *Martin Quinter* sco suppleants dalla cumissiun da gestiun.

Las sesidas da suprastonza ein mintgamai stadas dotadas cun in grond diember da tractandas. Sper la predeliberaziun dallas damondas suttamesas al Cussegl han las istanzas per susteniment finanziel, damondas dil persunal e la preparaziun e finanziaziun dallas differentas ediziuns occupau ella.

Il secretariat

Il secretariat ha era giu da purtar in buca pign buordi. La mort nunspitgada dil parsura e la liunga malsogna dall'inspectura da scolettas che segidava denteren, cunzun la fin digl onn, cun il persunal dil secretariat han buca fatg quel pli levs.

Il giubileum da 25 onns dalla renconuschientscha dil romontsch sco lungatg naziunal ha augmentau considerablamein igl interess per nosa faviala. Quei fatg ei zun legreivels e per la Romontschia senza dubi positivs. Da l'autra part ha el per consequenza ch'il *survetsch d'informaziuns* pren per temps enormas dimensiuns. Damondas per scret ed a bucca e biaras vietas pretendan bia temps. Ei setracta denton cheu d'ina missiun che decida buca pauc davart la tenuta dils buca Romontschs viers nos problems. Perquei ha il secretari era teniu per pugn d'honor da dar suatientscha a damondas dalla Pro Helvetia da retscheiver ed orientar hosps digl exteriur davart nossas relaziuns. Quei tonpli che la Pro Helvetia demuossa adina puspei sia beinvuglientscha viers nossas istanzas, surtut per nossas ediziuns.

Gest la preparaziun dallas *instanzas per la finanziaziun d'ediziuns* ei in'ulteriura impurtonta incumbensa dil secretari. Dad ella dependa il success considerablamein. Senza vast agid finanziel supplementar fuss ei mai pusseivel da far nossas ediziuns, tonpli che la continuada carschen dils prezis fiera ils preventivs culs peis ensi: insumma ein las ediziuns combinadas cun in tschuat lavurs administrativas. En nos dis da suroccupaziun e prescha vul ei ver igl egl aviert era sin quei che vegn furniu. El decuors dil davos onn han per ex. duas ediziuns stuiu vegnir refusadas e refatgas dil tut ni per part. Bia temps pretendan era las numerusas postaziuns da tuttas sorts. Nossa giuvna da biro ha d'absolver in voluminus pensum da pachetaziun, spediziun e controlla.

La situaziun dil romontsch en scola el territori specialmein periclitau occupescha buca pauc er'il secretari. Cun animaziun eis ei pusseivel da contonscher tscheu e leu enqual success, mo els loghens che han insumma buca scolasts romontschs drov'ei autras vias. En differents loghens han forzas auxiliaras, denter quellas buca il davos il parsura d'honor dalla LR, serrau las largias, mo alla liunga pon quellas sliigiuziuns provisorias buca cuntentar. Ussa ch'ils mieds didactics adattai ein per la gronda part prompts ha ei num anflar glioud che applicheschi quels. En ver 12—14 scolas sa quei daventar mo cun in scolast ambulont.

Sut quella rubrica havein nus era giu allegau el davos rapport las retschercas dil secretariat davart igl interess per ina instrucziun romontscha voluntaria a Cuera e saviu presentar il legreivel esit. Denton ei la causa madirada aschi lunsch che nus astgein spitgar pil proxim atun l'entschatta da quella instrucziun en ina partiziun ladina e sursilvana. Pils varga 2 600 Romontschs a Cuera vegn quei ad esser in eveniment legreivel, era sch'igl ei ussa memia tard per biars che havessen frequentau quell'ura romontscha cun ardiment. En vesta dalla carschenta concentraziun dils Romontschs ella capitala grischuna eis ei urgent, che lur affons survegnan la pusseivladad d'emprender da leger e scriver el lungatg da lur patria pli stretga.

Exposiziuns senumna in'auter sectur che fatschenta il secretari. Cun placher ha el collaborau all'exposiziun ambulonta, meins legreivlas ein stadas sias experientschas en connex cun l'Exposiziun naziunala. Sco rapportau ella davosa radunonza da delegai, ha ei duvrau ditg e bein per survegnir pli u meins precisas informaziuns davart la representaziun dil quart lungatg naziunal a quella manifestaziun svizra. Il davos temps ha ei lu dau plunas lavurs preparativas da tuttas sorts che han stuiu vegnir liquidadas enteifer termins fetg restrenschis. Quei ei stau pusseivel mo cun agid da survetscheivels gidonters als quals nus esprimin en quest liug cordial engraziament.

Plinavon ha il secretari astgau representar la Romontschia cun *artichels e referats* tier diversas radunonzas ed occurrenzas.

Secunda sentupada Piemont-Grischun

13—16 da zercladur 1963

En vesta dil centenari dalla naschientscha da Peider Linsel e dil giubileum dalla renconuschientscha da nosa viarva sco lungatg naziunal han nos amitgs dil Piemont elegiu il Grischun romontsch per liug dalla secunda sentupada. Da Samedan tochen Sent, da Sent tochen Cuera, Flem e Mustér ein els percurri nies intschess. L'aura ei deplorablamein buca stada zun favoreivla, mo quei ha buca impediü nos hosps da commemorar dignamein a Sent il grond defensur dil romontsch, da seschar orientar a Tavau-Frauenkirch davart las casas dils Walsers, d'assister a Cuera ad ina sesida culturala e da visitar l'exposiziun ambulonta a Domat, il curtgin d'honor a Trun e la venerabla claustra da Mustér. Malgrad la liunga via ha il contact personal buca muncau ton tier l'amicabla serada a Samedan cun cooperaziun dil chor mischedau sco tier las autras occurrenzas. *Dr. Gaetano di Sales* e nies compatriot e fervent Romontsch a Turin, *Adolf Caratsch*, han senza dubi contribuü buca pauc alla beinreussida da quella scuntrada che ha infirmiu ils ligioms denter nus e nos amitgs dil Piemont.

Las scoletas

Ear pigl on 1963 dastgagn nus constatar ca nossas scoletas ân cumplaniu lur missiun a nus eassan angraztgevels ca nus vagn puspe savieu catar las giuvnas basgnevlas par ocupar mintga scoleta cun egna mussadra. Igl problem da catar matas adatadas par quela clamada ad oravàntut da quelas ca en prontas da far igls tres ons d'amprentissadi a da survagnir cun quegl me egna pintga paia, vean a davantar adigna ple grànd.

Tier las scoletas da la LR vagn nus gieu las savundàntas midadas: Suainter egn fidevel survetsch da 17 ons â l'onda *Barbla Cavigilli*, oz du-na Herzog, banduno la scoleta da *Flem-Vitg* segls davos da zarcladur par samaridar l'antscheata da satember. An sieus plaz e vagnida clamada giuvna *Johanna Michael* da Fardegn, ca veva mano tres ons la scoleta da Roten. Cun plascher a curascha â giuvna *Ursula Elsbeth Joos* dad Andeer surprieu l'antscheata d'october la scoleta da Roten. Ear a *Tumegl* â'gl do egna midada. Giuvna *Ida Caspar* â surprieu la scoleta da Surava ca vean manada davent da l'antscheata da zarcladur sco scoleta da suron. Par ela vainsa cato sco suczessura giuvna *Lorenzia Arpagaus* da Razén.

Ear tier las scoletas sustanidas â'gl do anqual midada:

Sora *Gaudentia Monn* ca â surprieu egna da las duas scoletas se Mustér e vagnida rimplazzada tras sora *Vigelia Monn*. Sco remarco survart â

giuvna *Ida Caspar* da Lantsch surprieu la scoleta da *Surava*. A *Valbella* e vagnida avierta l'antscheata da fanadur egna nova scoleta ca vean manada da giuvna *Madlaina Bergamin* da Lai. La scoleta da stad da *Segl* e vagnida manada da giuvna *Miarta Pedrun* da Silvaplana. *Champfèr* a mido sia scoleta da stad an egna scoleta da suron ca e vagnida surprida da giuvna *Madalena Juon* da Brail. Giuvna *Chatarina Stecher* da Cinuos-chel ca â mano 4 ons la scoleta da *Zuoz*, â gieu nozas igl mains da satember ed ascheia ân ear quels da *Zuoz* gieu dad ancurir egna nova mussadra c'els ân cato an giuvna *Rosina Huder* dad Ardez.

Davent digl ampren da satember 1963 â igl martgieu da Glion surprieu igl menaschi da la scoleta rumantscha, ascheia ca quela figurescha oz sco scoleta sustanida a betga ple sco scoleta mantanida da la LR.

Igl mains da satember e vagnieu do ad Andeer egn curs d'antruvidamaint da tres eandas par mussadras da scoleta, a quegl sut la direcziùn da las giuvnas Anna-Lina Felix, inspectura, Anna Capadrutt, mussadra, Preaz a Helena Michael, mussadra, Ziràn. Prieu part digl curs ân las giuvnas: Irma Casty, Trin, Celina Deragisch, Sedrun, Matilda Dermon, Mustér, Madlaina Bergamin, Lai, Betta Fratschöl, Ardez, Rosina Huder, Ardez, Chatrina Mayer, Sent, Ottilia Ritz, Guarda. Igl 9 da november â gieu liac a Tusàn la cunfarenza anuala da la Cuminànza Mussadras Rumantschas ca e stada frequentada da 40 mussadras a nou ca duna Vreni Baumann-Cabalzar, Turigt nus â referieu sur digl gioi da Casparet.

A las mussadras ca ân banduno, par egna raschùn near l'otra nossas scoletas, angraztgainsa par la lavur prestada ad a quelas ca nus en restadas fidevlas near ca en entradas sco novas mussadras an survetsch, giavischainsa cumplagna satisfacziùn a cuntantientscha an lur beala clamada.

Anna-Lina Felix

Teater

Las relaziuns cun la Società per il teater popular svizzer (STPS) han manà ad üna *cunvegna* tanter ditta società e la LR, in quel sen cha la Lia surdà a la STPS eir la chüra dal teater rumantsch. La LR metta a disposiziun a la STPS las finanzas bsögnusas per realisar il program büdschettà minch'an e la STPS renda minch'an quint a la LR tras ün rapport annual. La *cunvegna* es entrada in vigur als 1-4-1963.

Sco prüm früt da quista *cunvegna* as po resguardar ils differents *cuors* organisats in Grischun:

Cuors da bellet 5 october a Tusan, 6 october a Trun, cun 14 e 12 partecipants, demonstrader Jösi Dürst, Thalwil.

Cuors tecnic als 12/13 ed als 19/20 october a Cuaira cun gnanc'üna

mezza dunzaina da partecipants. Il cuors gnü dat dal cuntschaint pittur da culissas Remo Zimmermann, Berna.

Cuors cumbinà (bellet, concepziun dramatica, concepziun da regia) als 26 e 27 october a Lavin illa Chasa Fliana cun üna vainchina da partecipants, da Schlarigna fin Martina. Il cuors gnit dat in trais gruppas da Jon Semadeni, da Jösi Dürst, Thalwil e dal suottascrit.

Cuors d'igluminaziun als 29 fevrer 1964 ad Ardez, 40 partecipants. Quist cuors d'eira pensà sco cuntinuaziun da quel da Lavin. Duonna Madlaina Feuerstein-Demarmels ha fat demonstraziuns davart l'importanza da la culur sül palc, vi da costüms, culissas e glüms, ed il suottascrit ha igluminà il toc dals dad Ardez, «Il vitürin Muntatsch» da Gerhard Hauptmann/Men Gaudenz (Fuhrmann Henschel).

Tenor il program da lavur sun stats perviss per quist on eir publicaziuns e consultaziuns:

Publicaziuns fattas cun iniziativa o sustegn da la STPS:

La Tribuna romontscha nrs. 20—22, La Scena nrs. 30—31.

Consultaziuns per la tscherca da tocs a 33 societats cun passa 100 tocs ad invista. Da quellas societats han 14 tschernü ün toc racumandà, var 45%! Quai es inse ün bel numer e demuossa cha la consultaziun es güstifichada. Nus avain però constatà chi mancan amo adüna tocs e nus stuvaran in avegnir sforzar ün sich la producziun da novs tocs da teater, saja originals o traducziuns.

Il Muossavia dramatic malavita nun es amo suot tet, *sustegns* finansials a societads chi han stuvü lavurar cun deficit s'ha dat a 4 (2 ladin, 1 sursilvana ed 1 sutsilvana).

Tuot in tuot ün on früttaivel per la lavur sül champ da teater.

Tista Murk

Ediziuns dalla Ligia en lavur

Vocabulari surmiran

Sainza grond fracasch è la lavour pigl vocabulari surmiran durant gl'onn passo eida puspè en dètg pass anavant. En'emda digl meis d'avost ò Ambros Sonder excerpto la numerusas scatlas digl Dicziunari Rumantsch Grischun, tgi pertotgan la letra Q. El ò cun tala occasiun stuia rasolver en delicat problem da la grafea. Da ple tgi 200 onns sa mossa ainten igl svilup digl q an Surmeir ena schi straintga consequenza, tgi giustifitgescha la veia tgi el ô percurria. Quasi 12 onns èn passos siva tgi l'amprema letra da prova F cun var 600 tgavazigns e 1062 lengias text è neida redigeida. Agl redacter mantgeva a lezz'oura anc la maseira e l'experientscha; uscheia ans ogl decidia da raveder la letra F, la splimar e la dar ena fattura pi

adequata a las otras letras. Dr. Mena Wüthrich ò redutgia igl domber digls tgavazzins sen 484 ed aschunto en tschert domber d'expressiuns or da material privat, plets da buna taimpra surmirana.

D'otra vart ò igl noss meritevel redacter digl DRG dr. *Andrea Schorta* surpiglia l'incarica da controllar igl antier manuscretg digl Vocabulari e da dar giu sessour en pareri scientific per mangs digls organs da la Leia Rumantscha, scu el veva a sies taimp fatg per igls Sursilvans (Dr. A. Decurtins), Engiadines (Dr. O. Peer) e per Schons (Curo Mani). Sen fundamaint da la critica da Dr. Schorta pon igls redacters rediger la part scursaneida tudestga-rumantscha ed alloura surdar an stampa l'ovra, tgi dess salvar igl rumantsch surmiran da la bova tudestgonta.

A. Sonder

*Ediziun centenara da las ouvras da Peider Lansel
in incumbenza da l'Uniun dals Grischs e da la Lia Rumantscha*

L'on passà festaget il pövel rumantsch il 100avel anniversari da Peider Lansel (15 avuost 1863—1963). E'ls 9 november 1963 eiran scuors 20 ons daspö il di cha'l poet murit. A Sent, cumün patria e frequainta dmura da Peider Lansel, vettan lö ils 17 e'ls 18 avuost grondas festivitats, a las quallas pigliettan part las societats rumantschas, rappreschantants da las autoritats chantunalas e federalas, homens prominents da tuot il pajais e bler pövel. Il redatur da l'ouvra centenara tgnet il pled festiv, intant cha Jon Pult evochet in üna briglianta baderlada «Ils poets da Sent» chi han vivü avant o dasper Lansel.

L'ouvra poetica, chürada da duos societats, nu pudet malavita cumparair per quist mumaint chi füess stat uschè adattà. Ün vaiva sperà da gnir a tapin, mo l'experienza muosset cha'l temp nu bastaiva: üna tgnina ouvra dumonda lavuors preparativas zuond extaisas e blera chüra. Uschè stuvettan ils termins per la stampa e la publicaziun da l'ouvra gnir revais e suspais, quai chi füt decis in princip in üna tschantada dals respunsabels ils 17 favrêr 1964 a Samedan. Ils subscribers da l'ouvra centenara faran il bain da's paziantar amo ün pa e da güdar cun lur incletta a la buna reuschida da l'ouvra. Per il mumaint ais in stampa il prüm tom chi cuntogna las poesias originalas e las versiuns poeticas.

Eir las gazettas grischunas e quellas da Svizra bassa e da Svizra francesa han tut viva part da la festa commemorativa e demuossà lur simpatia culs Rumantschs. Il studio da Beromünster ha diffuondü duos emischius plü lungas dedichadas a Lansel e perfin la Cinegazetta svizra s'ardüet culla camera fin sü Sent, dond perdütta quant fich cha Lansel viva amo illa conscienza dals Svizzers. Mo il fat il plü allegraivel eira l'interess dal pövel svess.

Andri Peer

Cumischiun da chaunt LR

Zieva cha la cumischiun da chaunt ho gieu da complaundscher la perdita dals duos fervents combattants per la chanzun e tres que per il movimaint rumantsch a sar prof. Duri Sialm e a sar prof. Armon Cantieni ho gieu la seduta per l'an 1962 da gnir suspaisa sün l'an zieva.

Als 26-9-63 ans radunettans cun ils duos nouv commembers sar prof. Gion Antoni Derungs e sar magister Ludwig Morell ad üna tschanteda. In quai occasiun ans gnittan preschantedas 12 chanzuns. Da quai avains tschernieu 5 cumposiziuns da G. G. Derungs e que per coros masdos e duos per cors virils; duos cumposiziuns da G. D. Simeon per coros virils ed üna cumposiziun da Louis Piantoni per coros da damas.

Üna cumposiziun da sar Conrad Bertogg gnit acceptada sün via da circulara e surdeda a la LR per lascher stamper.

Il president:
Dr. A. Perini

Publicaziuns dalla Ligia 1963

Canzunettas e versets, mess ensemen da Maria Cahannes. Secunda ediziun.

Canzuns per chor mischedau, da Tumaisch Dolf. Secunda ed amplificada ediziun cumineivla LR e Renania.

Chanzunettas e versets, miss insembel da Maria Calonder. Terza ediziun.

Die Talschaften am Hinterrhein, separat ord la Terra Grischuna nr. 4 uost 1963, Ediziun communabla Terra Grischuna e Leia Rumantscha.

Regurdientschas ed experienzas, da Ramun Vieli. Ediziun preparada da Gion Deplazes.

Uorsin, da Selina Chönz e Alois Carigiet. Secunda ediziun ladina-sursilvana. Adattaziun sursilvana da Sur Gion Cadieli †.

Periodicas

La Pünt, figliet par la Sutselva. Do or da la squitschareia Roth a Cu., Tusàn, an cuminanza cun la Leia Rumantscha. Samtgieu da S. Loringett, Cuir. Vean or mintga mains tanant or igl fanadur ed avust. XIII. anada

La scoleta, figliet par la Cuminanza Mussadras Rumantschas. 14avla anada. Cumpra an tuts idioms. Redacziun: Anna-Lina Felix.

Publicaziuns sustenidas

BINSAN, chanzuns da Peider Champell, publicadas da N. Giamara, Lenzburg, 1. cudaschet per 1—2 vuschs. Squitsch Fotocopia Offset Fasler-Druck AG, Aarau.

Lautlehre der Mundarten von Domat, Trin und Flem zur Bestimmung

der Lautgrenzen am Flimser Wald und beim Zusammenfluss des Vorder- und Hinterrheins, da Theodor Rupp, Birchwil/Bassersdorf. Offsetdruck Sulser, Chur.

Autras publicaziuns romontschas

Clerais, Poesias e versiuns, da Andri Peer. Ediziun da l'autur.

Cristagl medelin, d'Ursus de Medell. Stampa Romontscha, Mustér.

Ella viva . . . la mumma romontscha, Emprem camp studentic. Ediziun preparada da Sur Giosch Albrecht, Turitg. Stampa Edwin Bickel, Turitg.

La scena

Nr. 28: *Il cuors da skis per Eva*, seguond la cumedgia da Kurt Bortfeldt, traducziun da Armon Planta.

Nr. 29: *Il vitürin Muntatsch*, drama da Gerhard Hauptmann, traducziun da dr. Men Gaudenz e sia figlia Ulrica.

Nr. 30: *Il figl pers*, gö biblic da nos temp, da Anna Pitschna Grob-Ganzoni.

Nr. 31: *Not da strasora*, teater in 3 acts, da Marcella Meier.

Prosa Sursilvana, da siat differents auturs. Ediziun Fontaniva, Cuera. Stampa Bündner Tagblatt SA., Cuera.

Nossas societads affiliadas

Societad Retoromontscha

La radunonza generala statutarica digl onn 1963 ha giu liug ils 22 da matg a Cuera ed ei stada sut l'impressiun da commemoraziun: 25 onns lungatg naziunal. Prof. dr. Jon Pult ha en in profund e viv discuors mus-sau als presents derivonza e svilup da nies lungatg e nossa cultura. Las elecziuns han confirmau la suprastonza veglia. Denton vein nus duront igl onn current da deplorar la mort da dus da nos presidents: la primavera ha nies zun meriteivel vegl president, president d'honor cuss. guv. dr. R. Ganzoni bandunau nus per adina. Dr. Ganzoni ha menau nossa societad dals 1935—1955 cun perschasiun e success. Siu successur, il cassier da lezzas uras, dr. Nicola Gaudenz, dapi diesch onns nies president, ha la mort priu da nus nunspitgadamein quest atun. Ad el engrazia nossa societad igl acquist dalla biblioteca, mo buc il davos il quitau per la basa finanziaria da nos redactors, ina premissa indispensabla per garantir il DRG en sia continuaziun. Aunc cuort avon sia mort ha el pitgau porta a Berna cun in'istanza en favur dils quater idioticons naziunals.

Nus engraziein sur fossa vi als dus meriteivels presidents e lein manter els en buna memoria.

Duront igl onn 1963 ein dus fascichels, 44 e 45 cumpari. Il davos cumpeglia 66 paginas enstagl sco il solit 48. El formescha la fin dil tom 3 (fascichels 30—45) che cuntegn l'emprema mesadad dil C. Redigi ein denton era ils artechels colba — confruntaziun, ca. 64 paginas da stampa. Deplorablein ha la stampa retardau la successiun prevedida, quei che selai persgisar mo per part cheutras ch'il versau stampadur R. A. Caviezel ei vegnius pensiunaus e che la stamparia ha per consequenza stuiu remplazzar il tschentar a maun tras la lavur da maschina. Nus sperein fermamein che igl onn proxim porti migliur. Als dus redactors, dr. A. Schorta e dr. A. Decurtins, a lur collaborators, prof. dr. H. Schmid ed a giuvna dr. R. Liver engraziein nus per lur buna lavur a pro da nies DRG. In cordial Dieus paghi admettein nus alla Cumissiun filologica per tuttas stentas per nosa caussa.

Las Annalas 1963, redegidas da Töna Schmid e Felici Maissen ein cumparidas sco prevediu e portan puspei sin 270 paginas considerablas lavurs da tempra varionta els differents idioms. Ellas dattan in viv maletg da nosa situaziun linguistica. Als dus redactors sco als collaborators engraziein nus per lur sustegn.

Gion Deplazes, vicepres.

Romania

Nies Tschespet: Il secund «Schiember grischun» presenta als preziai lecturs romontschs la secunda rimnada dellas ovras de nies valent scribent romontsch Sur G. B. Sialm, spiritual egl Asil de s. Giusep a Compagnials. Gl'empren «Schiember grischun» dil medem autur ei compariu gia gl'onn 1949. Nus admettein agl autur della 42avla annada dil Tschespet in sincer engraziament e giavischein ad el aunc ina reha raccolta sil camp litterar en favur della mumma romontscha.

Igl Ischi: Sco il Tschespet ha era gl'Ischi anflau uonn ina ordvart buna accoglientscha tier nos lecturs. Treis prominents Romontschs anflan en quel ina digna undrientscha de lur operar sin differents secturs pil moviment romontsch. Quellas personalitads ein: Sia Grazia Monsignor Christianus Caminada, uestg de Cuera, prof. dr. Gugliem Gadola ed il componist prof. Duri Sialm.

Als redactors de nos organs admettein nus sincer engraziament.

Sontga Clau: Quella scartira ha saviu comparer danovamein suenter ina interrupziun d'in onn e vegn edida en cuminonza cun la U. R. S.

Scolettas sustenidas: Danis/Tavanasa e Sedrun.

La secziun studentica ha giu la gronda cuida della avertura de sia Exposiziun ambulonta. Cun caschun della Fiasta populara della Romania ha

L'Exposiziun aviert sias portas ils 9 de zercladur 1963 a Domat. Silsuenter ha l'Exposiziun girau las valladas romontschas dil Grischun. Sgr. Dumeni Columberg, igl anteriur president della secziun studentica, ha concepìu in detagliu rapport dil decuors della Exposiziun e tarmess quel a mintga societad.

La Talina, organ della secziun studentica, ei comparida 6 gadas egl onn 1963.

Plinavon ha la secziun studentica publicau ina broschuretta «Ella viva». Quella dat a nus ina invista ella lavur digl'emprems camp studentic a Breil.

In pulit diember de students romanians han fatg part gl'onn vargau dil camp studentic a Lavin. La Romania ha susteniu quel cun ina summa adequata.

Della concorrenza litterara, organisada dalla secziun studentica per giuvens scribents, han 5 students fatg part.

Il president: *Degonda Francestg*

Rapport d'acziun da l'Uniun dals Grischs

Pel 25avel giubileum dal rumantsch sco quarta lingua naziunala avain nus laschè distribuir ün numer special dal Fögl Ladin in mincha chasada d'Engiadina, Bravuogn e Val Müstair.

Als 17 e'ls 18 d'avuost avaina undrà a nos poet ladin *Peider Lansel*. La sanda saira ha sar *dr. Jon Pult* salvà ün referat intitulà «Ils poets da Sent.» A Sent hana gnü stainta da gnir pro cun bauncs e chadrias avuonda per dar lö a tuot chi chi d'eira accuors a dudir quaist pled profert cun granda eloquenza. Il pled festal salvet la dumengia sar *dr. Andri Peer*. — In möd fich simpatic ha el preschantà al grand public a Peider Lansel (15 avuost 1863 — 9 december 1943) e si'ouvra.

L'Uniun dals Grischs ha plaschair dad edir, insembel cun la Lia Ruman-tscha, las ouvras da quaist poet ladin chi'd ais stat ün vigurus promotur da la chosa rumantscha. —

Per muantar ed activar il gust da scriver rumantsch in nossas scoulas avain nus avisà a noss scolars da las ultimas quatter classas üna *concorrenza da cumponimaints*. Il resultat ais stat sur tuott'aspettativa. Sü'l termin fixà sun entradas passa 400 lavuors. Tuots partecipants han survgni ün regal.

L'Uniun dals Grischs ha organisà üna *concorrenza da teater religios*. Entradas sun 7 lavurs e quai da bain different gener, alchünas sun ideadas per plü pitschens e plü grands scolars, otras per giuventüm ed amo otras per creschüts. Las lavuors sun gnüdas recumpensadas cun ün premi.

Dals 21—27 lügl ha gnü lö illa Chasa Fliana a Lavin *il terz champ studentic — interrumentsch*. Sar prof. *dr. Ambros Sonder* ha referi sur da

«Sentir e pensar dal pövel rumantsch», sar mag. sec. *Toni Halter*: «Scoula aulta populara», sar *Chasper Champell*: L'agricultura muntagnarda our da vista realistica» e'l suotsegnà: «Che vulain nus culs cuors illa Chasa Fliana?»

L'UdG ha organisà *trais cuors per sots engiadinai*: A Sa. Maria, a Zuoz ed a Lavin. Tuots *trais cuors* sun stats frequentats fich bain.

Als 26/27 october ha gnü lö illa Chasa Fliana ün *cuors da teater*.

Ils cuors per paur e quel *per duonnas e giuonas* sun stats frequentats eir l'inviern passà da sur 100 participants chi gnivan minch'eivna ün di dals differents cumüns a Lavin perfin da Martina, da Puntraschigna, da Lü e Müstair ed aint da Bravuogn. Instrui han 39 magisters e magistras.

Trais giuonas engiadinai han frequentà *il cuors per magistras da scoulina*.

L'exposiziun da quaders da sar *Edgar Vital* chi ha gnü lö dals 22 lügl fin als 17 avuost in Chesa Planta a Samedan ha gnü ün grand success.

Ils periodics: Il Fögl Ladin, Chalender Ladin, Sain Pitschen, Dun da Nadal e l'Aviöl ans tgnettan eir quaist an buna cumpagnia cun lur raquints, artichels e poesias.

*«Il rumantsch nu po murir
scha l'amur da seis infants
ma nu's stramainta!»*

quai es üna profuonda vardà cha Peider Linsel ans revelescha e cha nus vulain tour a cour.

Rico Parli, rav.

Renania

Sco igls ons passos ân puspe egn per pugns prinzipals furmo la lavur da noss' uniùn.

I. Ediziuns

1. *Igl calender «Per mintga gi»*: Sco adigna durànt igls davos ons e ear la 42avla anada digl nos calender cumparida an duas parts: Egna sursilvana ed egna sutsilvana. Mintga part â sieus agien redactur. Stampa a spediziùn: Bischofberger a Co., Cuir.

Igl «Per mintga gi» vean aint an blearas tgeas rumantschas a far ear mintg'on igl viedi sur la mar vei an l'America. El gida firmir igl liom trànter igl noss cumpatriots rumantschs agl iester a la patria rumantscha

2. «*Dùn da Nadal*»: Ear igl «Dun» e comparieu sco dad ons anà an duas parts, mintgegna cun agien redactur. Stampa a spediziùn: Roth a Co., Tusàn.

Igl «Dun da Nadal» e la sul'ediziùn ca vean dad'or propi par nossa giuvantetgna. Ear qua sto vagnir manzuno c'igl «Dun» e malaveta an prie-

vel da vagnir ple a ple stuscho d'egna vart da «Giasetas par la giuvantetgna» eastras cun cuntegn sainza valeta.

La Renania â amàn d'ancurir (sch'igl e pussevel anzemel cun las otras uniùns) egna veia par sliar que problem. Quel e gea da grànda muntada par la tgira digl lungatg-mama.

3. «*La Casa Paterna*»: Ela cumpara sco avànt egnea l'eanda. Schagea c'igl redactur sadat adigna fadeia da purtar problems actuals e'l igl priewel grànd, c'ear quela giaseta vigni concurenzada megna fetg da giasetas ilustradas ca portan me sensaziùns anstagl da star agl survetsch da la cultura.

II. *Acziuns spezialas*

1. *La fatscha da noss vitgs*: Malaveta vean quela lavur impedida near greavageada fetg antras las consequenzas poc lagrevlas da la coniunctura. Igl argumaint: «Nossas inscripziùns en qua an l'amprema lingia par igls easters a quels ston saver liger elas» ca vean adigna puspe fatg a valer e mussamaint avunda par la mentalidad dad oz.

2. *Teater rumàntsch*: Ear sen que antschies safan a valer ple a ple las tendenzas digl tains dad oz. An bleras vischnàncas ca vevan ple bòld egna tradiziùn da teater datigl oz fetg pocas near anzuma nignas rapresentaziùns teatralas ple, ni rumàntschas ni tudestgas.

Igls motifs prinzipals da que svilup negativ en oravànt tut igls fatgs savundànts:

- a. La mentalidad materiala, q. v. g. egna grànd'entrada e la tgossa prinzipala.
- b. La mancàntza da forzas giuvnas an nossas vischnàncas.
- c. Las varts negativs digl sport, da la televisiùn etc.

Dasperas sa vagnir manzuno igl fatg lagrevel ca difarentas sozietads ân ampurmess da dar igl unviern ca vean rapresentaziùns rumàntschas.

Par animar scripturs rumàntschs da scriver tocs rumàntschs a par livgear aglis sozietads da catar tals tocs â la Renania lieu far l'amprova da publitgear agl calender «Per mintga gi» egn toc nov a da meter a disposiziùn separats aglis sozietads.

3. *La tgira dagl Rumàntsch an scola*: La Renania â ear durànt igl on passo continuo l'acziùn par la tgira digl Rumàntsch an scolas cun instrucziùn fundamentala tudestga. Las lecziùns c'earan vagnidas stgafidas sen l'iniziativa da la «Cumissiùn da scola» statan a disposiziùn a tutas scolas. La difficultad prinzipala e la mancàntza da surmesters rumàntschs an difarentas vischnàncas.

Bagn â la Leia Rumàntscha sustanieu tànt sco me pussevel quel'acziùn a procuro c'igl Rumàntsch e betga svanieu digl tutfatg or da tschertas scolas, oravànt tut an la Sutselva. Ear ela sa dantànt betga far miracias.

Difarentas en ànc adigna sainza surmesters rumantschs. Or da que motiv vean la dumonda d'en *surmester ambulànt* adigna ple acuta.

4. *La tgira da la giuvantetgna rumàntscha*: La Renania à adigna puspe safatschanto cun la dumonda: Tge sa vagnir fatg par gudagnear nossa giuvantetgna par igl muvimaint rumàntsch?

Par que intent e vagnieu stgafieu egn «program da lavur» a quel duvess ussa vagnir realiso pass par pass.

Ord da motivs «tecnicos» ad oravànt tut finanziaals duvessan talas lavurs da las singulas uniùns vagnir coordinadas ad igl fuss sainza dubi igl miglier scha quegl davantass sut la tgira da la Leia Rumàntscha.

5. *Sustignamaint da scoletas*: Sco igls ons passos à la Renania puspe purto tier agli L. R. frs. 200.— par igl sustignamaint da scoletas.

Igl parsura: *Gion Mani*

Uniung Rumantscha da Surmeir

Igls 10 favrer 1963 ò l'Uniung Rumantscha da Surmeir gia a Salouf la si *radunanza generala*. Chella ò gia ena fitg buna frequenza. Scu referent digl de ò discurrea sign Cusseglie governativ dr. E. *Huonder*. Thema: «La politica da finzas digls cumegns e digl Cantung ainten igl taimp da conjuntura». Chest ordvart interessant referat ò clamo ad ena veiva discussiung. Igl dus chors virils da Salouf e Sursés on ambellia la radunanza cun cantar en pèr canzungs.

A Valbella è sen iniciativa da l'U.R.S. nia stgaffia ena *scoletta* nova. Scu mussadra è pladeida la giunfra Madlaina Bergamin, Lai. Plaschevlamantsch òn ins a Planeiras er introduia l'instrucziung rumantscha ainten scola primara. Noua tgi existan gio scolettas rumantschas egl indispensabel da continuar cu gl rumantsch er ainten *scola primara e secundara*.

Publicaziuns:

- a. Gion Peder Thöny ò redigia la 42avla annada digl «*Noss Sulom*». La part iniciala cuntigna ena gratulaziung agl grond poet e scribent surmiran: *Gion Not Spegnas*, igl cal ò igl onn passo cumplania igl sies 75avel onn. L'Uniun Rumantscha da Surmeir ò cun chest occasiung do or en volum 3 da «Rosas e Spegnas» (67 paginas). An madem taimp vagn nous er publitgia en nov codesch tgi cuntigna tots treis volums da las poesias da G. N. Spegnas. Gl'ò do en fitg bel codesch da ca. 240 paginas, piglveir ena retga raccolta litterara ed en bel mussamaint pigl operar digl scribent Otto Spinas. Dia igl detta anc bliers onns da buna sanadad.
- b. *Calender Surmiran*: Scolast secundar Faust Signorell, Alvagni, ò redigia cun gost e fegn sentimaint igl Calender Surmiran per 1963. Ord la pena da sign. inspectour Gion Duno Simeon è tranter oter comparia cò

en artetgel siva dr. A. Hilckmann, universitad da Mainz, sur digl thema: «Ston igls dialects mureir»? Chest artetgel tangescha er fermamantg problems da nous rumantschs.

La lavour principala publitgieda aint'igl Calender Surmiran 1963 è sainz'oter la translaziung d'en gia radiofonic, procurada digl redacter. Gl'è en toc digl ancunaschaint sribent tudestg: Günter Eich. Igl gia sa nomna: «Adatg, betg vo ad el Kuvehd!

A nous parigl dad esser ena stupenta idea da translatar bungs tocs tudestgs an rumantsch. Partge betg?

- c. Scu adegna òn ins er chest onn spitgia gnond igl «*Muossaveias*». Cun humor ed anschign special vign chel redigia da Gion Peder Thöny, Basilea.

Igl pievel ligia gugent chesta broschuretta — ed igl success tgi chest *Muossaveias* ò gia anfignan oz, obliescha nous da continuar cun chel.

- d. Regularmaintg è cumpareida en'eda agl meis nossa gasettigna «*La Pagina da Surmeir*». Scu redacter segna Albert Camen, Lai. Chesta periodica cumpara an 17avla annada.

- e. *Son Niclo*. Igl onn 1963 egl puspe sto pussebel da dar or en «Sontga Clau / Son Niclo» ansemen cun la Romania. La part surmirana 20 paginas. Scolast e sculars demossan adegna puspe interess per chesta publicaziung.

- f. Differentas gia vagnsa santia a cantar e ruschanar noss idiom surmiran a la radio. Agl intermediader da program, sign. scolast Franz Capeder, lessan nous angraztger per tottas fadeias.

Toni Cantieni, pres.

Cumünanza Radio Rumantsch (CRR)

L'an 1963 füt il deschevel da la CRR daspö si'admissiun aint il ra-vuogl da la Societed Svizzra da Radio e Televisiun (SSR). Guardand inavous sün il svilup da las emissiuns rumauntschas in quaist decenni as po bain dir cha quaistas s'augmantettan dad an in an. Da las emissiuns mensilas resortittan las emissiuns eivnilas ed eir il Radio-Scoula Rumantsch augmantet sias emissiuns periodicas. Ils trais manascheders da nossas emissiuns, dr. A. *Ribi*, Tista *Murk* e prof. dr. A. *Maissen* as sfadiettan adüna inavaunt per l'augmaint e slargimaint da quellas e merittan ün ingrazchamaint cordiel per lur zeli ed activited.

La radunanza generela da la CRR onuret quaist an passo a sig. dr. A. *Ribi* dal Radio-Turich cun sieu premi da sustegn lavur radio. Que füt in occasiun da sieu 60avel anniversari e sias prestaziuns per nossas emissiuns daspö passa 30 ans!

Ûn fat daletaivel da l'an scuors ais quel, cha la val la pü isoleda dal territori rumauntsch, la Val Müstair, arvschit eir ün emettur regiunel da radio. La CRR festagiet quaist evenimaint in colliand l'inaguraziun da quaist emettur cun la seduta annuela da sia Cumischiun da Programs, insembel cun represchantants da la vita culturela da la Val Müstair e giasts dal Radio-Turich e da la PTT. Que füt a Sta. Maria e Müstair als 23/24 november 1963. Our dals differents discuors festivs vulainsa retegner specielmaing ün pled da sar Mastral Dumeni Gross da Tschierv chi rinserra l'ensciel dal evenimaint: «Cun quai (l'emettur) ais, sco dit, la colliaziun tanter il pitschen pövelet a la riva dal Rom e nos cumpatriots da sur munts dvantada blerun plü granda e quai ais indubitabelmaing dad immensa importanza.»

Quaist emettur regiunel ais il dudeschevel in Grischun, il tschinchevel in territori rumauntsch, chi existan a: Ladir, Tarasp, Schlarigna, Dèl e Sta. Maria. Il svilup nun ais aunch'a fin.

Melavita ans purtet l'an scuors eir tristezza e cordöli. Las anzunchas da mort da buns amihs as succedettan vaira numerusas. Nos parsura d'onur, dr. Robert Ganzoni, Schlarigna, il fundatur da la CRR e grand promotur per sia arcognuschentscha aint il ravuogl dal Radio Svizzer (SSR), murit ill'eted dad 82 ans a Schlarigna e reposa uossa a San Gian. Ma eir a San Peter sur Samedan s'elevettan duos fossas cun las spoglias da Gian Coray, v. pres. comünel e dr. Andrea Bezzola, v. cuss. guv., tuots duos commembers dal Cussagl da la CRR e bainvis delegios a la radunanza generela da la SSR. Ma na avuonda, quaists dis ans prevgnit la trista nouva da la mort dandetta da dr. Ervin Durgiai, Cuaira, commember da la suprananza e delego al Comite Centrel da la SSR per la CRR. Tuots quatter s'haun sfadios fermamaing, minchün seguond sieu post e temperamaint, per la chosa dal Radio Rumantsch, els merittan noss' arcognuschentscha e nos ingrazchamaint per tuot que ch'els prestettan. Ch'els reposan in pesch!

Il parsura: *Chr. Badraun*

Uniun da scripturs Rumantschs

Rapport buca entaus

Novas legreiblas

Ils 12 da november 1963 ei l'*Exposiziun ambulonta* vegnida aviarta el «Koch-Studio» a Turitg. Il president dalla secziun studentica romaniana, Dumeni Columberg, ha giu il plascher da beneventar biars representants dalla veta culturala e politica. A quella occasiun ha il vicepresidente dil Cussegl pign, cuss. guv. dr. Emmanuel Huonder, dilucidau ils quitaus finansials da nies cantun e prof. dr. Jachen Curdin Arquint ils aspects dalla situaziun linguistica culturala el Grischun romontsch. Nos cumpatriots dil «Chor Grischun» han dau tempra festiva a quella manifestaziun.

La *Fundaziun Schiller* ha honorau il poet surmiran Otto Spinas cun in premi da melli francs per siu operar litterar.

Il *Giuvven Jauer*, la gasetta meinsila per la Val Müstair ed organ ufficial dalla giuventetgna jaura, ha saviu festivar siu giubileum d'argien. Siu fundatur ei Tista Murk, il tgirader da nossas emissiuns romontschas. Cun fiug giuvenil e premurada perseveronza ha el redigiu quei organ romontsch ch'ademplescha senza dubi in'impurtonta missiun culturala ella lontana Val Müstair. Nus gratulein e giavischein in prospereivel svilup.

Prof. Anton *Largiadèr*, nies cumpatriot dalla Val Müstair ed anteriur archivari dil cantun Turitg, ha cumpleniu il matg vargau 70 onns. La Regenza da Turitg ha numnau el professor d'honor dall'Universitad da Turitg. Cordiala gratulaziun.

Sco representanta dils cantadurs svizzers ei la *Ligia Grischa* separticipada ils 8 da zercladur 1963 dil concert internaziunal dalla Cuminonza europea per chors a Salzburg. Sut la versada bitgetta da directur da musica Walter Aeschbacher ha ella schau resunar cun splendid success canzuns els quater lungatgs naziunals svizzers.

Duront l'jamna svizra 1963 ei l'exposiziun «*Romontsch 25 onns lungatg naziunal*» vegnida mussada a Brugg. Ella ha anflau viv interess.

Ils 7 da fenadur 1963 ha la *Scola aulta populara da Turitg* giu ella Casa Romontscha sia emprema sesida en tiara romontscha. Dr. Alexi Decurtins ha lu accumpignau ils participonts si Breil e visitau cun els la Surselva.

Il *Survetsch da fegliet svizzer* ha fatg ina concorrenza per historias cuortas romontschas. La giuria ha accordau dus emprems premis a scolast secundar Theo Candinas, Cuera, ed a Ser plevon Duri Gaudenz, Scuol. In tierz premi ei vegnius attribuius a Dolf Kaiser, Turitg. Aunc sis ulteriuras lavurs han retschiert premis e 18 autras contribuziuns ein vegnidas acquistadas per publicaziun.

Las *uniuns svizras d'editurs e libraris* han regalau a treis vischnauncas muntagnardas ina biblioteca populara ed ina per la giuventetgna. Era Sa. Maria en Val Müstair ha astgau retscheiver ina tala biblioteca.

Nos morts

La mort ha puspei fatg reha raccolta enteifer las retschas romontschas. Sper ils prominents defuncts ch'eiin gia numnai en autras parts da quest rapport, v. cuss. guv. dr. Andrea *Bezzola*, viceparsura d'honor dr. Erwin *Durgiai*, v. cuss. guv. dr. Robert *Ganzoni* e dr. Nicola *Gaudenz* vulein nus seregordar d'entgins auters ch'eiin sefatgs meriteivels per nossa cultura. Nus vulessen denton accentuar ch'igl ei buca pusseivel da menziunar tuts ni d'entrar en detagls da lur operar.

Ils 21 d'avrel 1963 ei spartius Gian *Coray*, vegl president communal da Samedan. Sco commember dil Cussegl dalla Cuminonza Radio Romontsch e parsura dalla Fundaziun Planta e buca il davos sco president dalla capitala putera, ella quala il romontsch sto sedustar aspramein per sia existenzenza, eis el sefatschentaus cun premura dils problems che sepresentavan en quels differents gremis.

Il vitget da Mathon alla Muntogna da Schons ha bein aunc mai viu in tal pievel sco la dumengia, ils 6 d'october 1963, cu ei ha giu num prender cumiau da v. scolast Tumasch *Dolf*. E cun raschun ei il defunct gie gia en giuvens onns semess cun fervur en survetsch da siu pievel romontsch rimond sin intimaziun dil «Liun da Trun» praulas e proverbis, versets e canzuns popularas. La canzun populara ei lu insumma daventada sia pissiun; el ha denton era saviu entusiasmar ils cantadurs romontschs da tuts idioms cun amablas cumposiziuns. Tgi enconuscha buca sia «Stiva da filar», sias canzuns per chor mischedau eav.? Igl um ch'ei staus alla tgina dall'Uniun da Schons, dalla LR e dalla Renania ha plinavon regalau a siu pievel historias popularas el ver senn dil plaid. El ruaussi en pasch sin siu «Munsulegl».

Tut anetgamein ha deputau Chasper Ans *Grass* stuiu bandunar sia famiglia e ses biars amitgs. Sper sia gronda truscha sco renomau concierge el hotel Palace a S. Murezi nua ch'el ha barhau ver 43 onns ha el mess sia buna plema el survetsch dalla Musa romontscha. «La Signuria da Tschafur» e «La rösa da Somvih» ein ovras beinenconuscentas en Giadina. Sias poesias popularas ch'ein per part era vegnidas cumponidas dattan perdetga da siu fin sentiment per il bi ed il bien.

In imposant til funeral ha accumpignau ils 12 da schaner 1964 a Domat dr. med. Gieri *Federspiel* alla fossa. Malgrad sia greva lavur da clamada ha dr. Federspiel aunc anflau temps per la Mumma romontscha ton sco autur da siu cumpendi «Il Samaritan» sco entras sia activitad ell'Uniun romontscha dil Plaun. Bia temps e forzas ha el surtut impundiu per la scrutaziun dalla historia da Domat. Da quei dattan perdetga ils treis toms davart quei tema. Cun el ei in grond amitg da Domat e dalla Romontschia ius vi tier l'armada gronda.

In grond pievel e denter quel surtut numerus cantadurs han accumpignau scolast Giusep *Maissen* ils 11 da december 1963 sil santeri dalla Cuort a Cuera. Sia veta ora ha il preziau defunct impundiu sco valent dirigent e componist zun bia temps per il cant profan e sacral. Adina puspei elegian ils chors bugen in'u l'autra da sias canzuns. Ils cantadurs sursilvans honoreschan sia memoria cun eleger sia «Canzun da primavera» sco canzun generala per chors virils per la proxima fiasta da cant a Rueun.

Ils 5 da december 1963 ei il decan dil Capetel grond sursilvan, Sur Anton *Schmid*, passaus vi ella perpetnadad. Gia en giuvens onns ha el giz-

zau meinsvart la plema. Sias lavurs sedistinguan entras in stil concis ed han mintgaton in tratg satiric. Cun el ha igl emprem redactur dil «Glogn», dil calender popular ch'ei in veritabel arcun de valurs culturhisticas, bandunau quest mund. El ei era staus coeditur dalla «Cecilia».

Nos giubilar

Ils 19 d'avrel 1963 havein nus astgau gratular a dunna *Nina Attenhofer-Zappa* sils 70 onns. La giubilara ei adina stada ina fideivla amitga da nossa cultura e da nies lungatg. Surtut el ravugl dil Survetsch da fegliet svizzer ha ella fatg valer sia influenza en favur da nossa viarva.

A Rheinfelden ha directur da musica Ernest *Broechin* festivau en buna sanadad siu 70avel anniversari. El ei beinenconuschents a nos cantadurs, surtut als surmirans, als quals el ha regalau differentas stupentas canzuns. Denter la nova ediziun da canzuns sin fegls dalla LR sesanflan puspei in pèr da sias cumposiziuns.

En cumpleina forza spirtala e corporala ei v. cuss. naz. dr. Giusep *Condrau*, il redactur dalla Gasetta Romontscha, passaus ils 16 da schaner 1964 sur la sava digl otgavel decenni. Ton sco redactur sco zun versau parlamentari ha el prestau prezius survetschs alla Romontschia. Per conclusiun da sia splendida carriera politica ha el aunc intervegniu en favur dil quart lungatg naziunal e fatg endamen quel en connex cun in postulat partenent sustegn e manteniment dallas gruppas etnicas svizras.

Da miez fenadur ha nies cumpatriot prefect Gieri Giusep *Montalta* da Murissen a Zug astgau festivar siu 90avel di da naschientscha. Schegie ch'il giubilar ei gia dapi decennis ella Bassa, persequitescha el aunc adina cun viv interess ils eveniments en tiara romontscha. Bugen pren el la plema per rapportar ella Gasetta Romontscha davart il far e demanar en sia secunda patria.

Il di da Nadal ha in ulteriur Romontsch egl jester, igl enconuschent scribent Giatgen *Uffer* da Savognin a Muralto cumplenu siu 80avel onn. Cun prosa, poesia e tocs da teater ha il giubilar enrihiu la litteratura surmirana. Diversas da sias poesias ein vegnidas cumponidas e vegnan cantadas cun plascher da nos cantadurs romontschs.

A Ftan ei il pictur-artist Edgar *Vital* entaus il matg el novavel decenni. El ei adina staus in um mudest en siu agir e patertgar che ha cun perseveronta premura empruau d'ereger ina punt denter il vargau ed il present. In'exposiziun ella Chesa Planta a Samedan ha dau in variont maletg da sia ovra artistica.

Quen e bilanza 1963

Quen d'administraziun

A. Quen general

ENTRADAS

<i>1. Entradas generalas</i>	frs.	frs.
Confederaziun, contr. directa	100 000.—	
Confederaziun, tras cantun	10 000.—	
Cantun subsidi regular	80 000.—	
Vischnauncas	2 020.40	
Tscheins activs	4 231.35	196 251.75
		<hr/>
<i>2. Entradas diversas</i>		
Cuors da lungatg		3 086.—
<i>3. Entradas per las acz. spec.</i>		
Legat Anton Cadonau	800.—	
Vischnauncas per scolettas	27 507.30	
Scolarets	7 954.15	
Marcau da Cuera	5 000.—	
Marcau da Turitg	2 000.—	
Ovras da Domat SA	6 000.—	
Autras entradas	670.—	49 931.45
		<hr/>
		249 269.20

CUOSTS

1. Cuosts generalas

a) Cussegl e suprastonza	frs.	frs.
Cussegl	2 191.90	
Suprastonza	860.80	
Nuder	600.—	
Cumissiun da gestiun	70.—	3 722.70

b) Secretariat

Pagas e contabilitad (bilanza)	36 549.—	
Paga al president	2 600.—	
Viadis, conf., representaziuns	2 264.35	
Material da biro	1 215.61	
Portis e telefons	3 530.70	
Tscheins per locals	4 159.—	
Scauldament e glisch	1 304.51	
Schubergiar, material, cuosts comunabels	1 504.30	
Reparaturas, manteniment, curtgin	292.80	
Amortisaziuns	544.20	53 964.47

c) Cuosts finansials

Tscheins passivs	144.55	
Taxas da banca e posta	494.85	639.40

d) Divers cuosts

Biblioteca ed archiv	2 038.80	
Abonnements e pintgas contr.	542.70	
Lavurs tras tiarzas personas	209.50	
Segirada per vegls e survivents	3 869.45	
Prestaziuns socialas	3 540.75	
Inserats, prospects, inscrip.	1 304.—	
Propaganda, rapp., Nossas Novas	1 906.40	
Segirada, diversa	485.—	
Contribuziun EXPO	400.—	14 296.60

2. Subsidis

a) Subsidis regulars

Società Retorumantscha	3 700.—	
Romania	2 500.—	
Uniun dals Grischs	3 700.—	
Renania	3 700.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	3 700.—	
Uniun da Scripturs rumantschs	1 000.—	
Cumünanza Radio Rumantsch	300.—	18 600.—

b) S u b s i d i s suppl. allas soc. reg. ten.
clav nova e SRR

Società Retorumantscha	2 000.—	
Romania	9 600.—	
Uniun dals Grischs	6 480.—	
Renania	2 160.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	2 880.—	
LR per acziuns specialas	976.65	24 096.65

c) S u b s i d i s a disposiziun dallas
societads per survetsch da referats

Romania	265.15	
Uniun dals Grischs	300.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	200.—	
Ligia Romontscha	881.—	1 646.15

d) S u b s i d i s a disposiziun d. societads
per survetsch: La fatscha da nos vitgs

Romania	860.—	
Uniun dals Grischs	300.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	200.—	
Ligia Romontscha	186.—	1 546.—

e) S u b s i d i s a disposiziun d. societads
per cudischs d'affons

Romania	435.—	
Uniun dals Grischs	870.—	
Renania	870.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	435.—	2 610.—

f) S u b s i d i s s p e c i a l s

Per ediziuns litt. e music.	3 000.—	
Subsidis a particulars	2 800.—	
Premis per ovras litt. novas a disp. dall'URS tenor regl.	1 600.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir per «Muossaveia da plets novs»	500.—	
Cumissiu litterara USR	500.—	
USR a disp. per studis	435.—	
Cumissiu da cant	333.80	9 168.80

3. *Acziuns generalas*

Teater	4 523.40	
Cuors da lungatg	5 695.65	10 219.05

4. *Acziuns specialas per igl intschess periclitau*

a) Scolettas dalla LR

Pagas allas mussadras	57 438.90	
Material da scola e mobiglia	1 440.74	
Tscheins per locals da scoletta Cuera	1 221.—	
Schubergiar, mat., glisch com., iert per scol. Cuera	1 571.05	
Scauldament	605.69	62 277.38

b) Scolettas sustenidas

Contribuziuns supplementaras a scolettas		13 300.—
--	--	----------

c) Instrucziun dallas mussadras e survigilanza d. scolettas

Paga alla instructura	10 943.60	
Spesas da viadi p. survigilanza	1 097.40	
Cuosts dils cuors p. mussadras	1 817.44	
Prestaziun sociala	415.70	
Segirada, diversa	343.70	
Provediment mussadras	3 174.05	17 791.89

d) Scola primara

Cudischets da scola Sutselva/Plaun	20.—	
Mieds didactics rom. p. scola fund. tud.	2 716.—	
Cuors en scola	649.—	3 385.—

e) Lectura per carschi

Lectura Sutselva ed il Plaun	26.—	
La Scoletta	112.50	
La Punt	1 234.87	1 373.37

Mieds reservai

Contribuziun all'URS pil teater	1 400.—	
USR a disposiziun per studis	435.—	
Lectura Sutselva ed il Plaun	600.—	
Survetsch da referats/Fatscha da nos vitgs	3 328.85	5 763.85
		<hr/>
		251 401.31

Cuosts	251 401.31
Entradas	249 269.20
	<hr/>
Deficit	2 132.11

B. Quen per las ediziuns

ENTRADAS

<i>1. Entradas per las sing. ediziuns</i>	frs.	frs.
LR per canzuns T. Dolf	1 000.—	
LR per canzuns sin fegls	1 000.—	
LR per Regurdientschas, exper.	1 000.—	
Pro Helvetia per Canz. T. Dolf	2 000.—	
T. Dolf per canzuns ch. misch.	1 000.—	
Renania per Canzuns T. Dolf	1 000.—	
Fund. Cadonau p. canz. Dolf	600.—	7 600.—
<hr/>		
<i>2. Vendita</i>		
Vocabulari rom.-tud. sursilvan	2 934.—	
Dicziunari rum.-tud. ladin	2 938.25	
Vocabulari tud.-rom. sursilvan	1 528.—	
Dicziunari tud.-rum. ladin	1 317.30	
Uorsin	401.90	
Brunies: Plauntas e bes-chas	346.15	
Barba Plasch	5.50	
OSL e LR	1 569.47	
Canzunettas e versets	102.90	
Pieder Spelau	89.40	
Laudinella	1 370.30	
Guardia Grischuna	1 812.40	
Grammatica Nay, Bien di, bien onn	1 534.89	
Canzuns per chors	658.35	
Pignoc	622.90	
Nossas Praulas	120.25	
Flurina	512.70	
Musa Rumantscha	126.—	
Bibliografia I e II	112.05	
Regurdientschas, exp.	1 204.90	
Istorgias T. Dolf	72.55	
Canzuns per ch. misch. Dolf	243.60	
Diversa	4 234.49	23 858.25
		<hr/>
		31 458.25

CUOSTS

Vendita anticipada (sminuziun debiturs meins augment cudischs avon maun)	1 231.17	
Vocabulari da Surmeir	789.25	
Pledari da Sutselva	4 847.55	
Canzuns sin fegls	2 059.50	
Ovras da Peider Lansel	1 221.—	
Regurdientschas, experienzas	1 959.—	
Canzuns T. Dolf	6 052.55	
La Naivera	300.—	
Ligiadira Dicz. tud.-rum. ladin	2 369.10	
Uorsin ladin/surs.	3 230.45	
Chanzunettas e Versets	1 092.40	
Chanzunettas e Versets	1 086.95	
Diversa	5 503.15	31 742.07
		<hr/>
		31 742.07

Entradas	frs. 31 458.25
Cuosts	frs. 31 742.07
Deficit	frs. <u>283.82</u>

Bilanza

ACTIVAS

	frs.	frs.
Cassa	230.25	
Schec postal LR	2 083.59	
Schec postal La Punt	924.43	
Conto corrent banca cant.	83 801.—	
Carnet da spargn 331831	3 448.30	
Carnet da spargn 366741	916.70	
Carnet da spargn 381 755	583.60	
Carnet da spargn 381756	416.85	
Cudischs avon maun	69 699.15	
Activas transitoricas	9 889.95	
Debiturs dallas ediziuns	916.36	
Debitur SVS	1 283.70	
Participaziun Radio Turitg	200.—	174 393.88
	<hr/>	
Maschinas da biro	2 763.45	
Mobiliias da biro	2 134.15	
Mobiliias en scoletta	1.—	
Biblioteca LR e Caviezel	1.—	4 899.60
	<hr/>	
Casa Romontscha		
Legat Florentina Töndury	5 000.—	
Legat dr. Felix Calonder	15 000.—	20 000.—
	<hr/>	
Banca cantunala		
Legat Anton Cadonau	10 000.—	
Legat Eduard Bezzola	5 000.—	
Legat G. Wilh. Lambercier	10 000.—	
Legat Gian Saratz	2 500.—	
Legat Pieder Tuor	2 000.—	
Conto dep. 27121 H	20 000.—	
Conto dep. 27121 J	40 000.—	89 500.—
	<hr/>	
Deficit 1962	48 558.79	
Quen general 1963	2 132.11	
Quen ediziuns 1963	283.82	50 974.72
	<hr/>	
		<u>339 768.20</u>

PASSIVAS

Crediturs divers	39 179.—	
Cassa da spargn per pers. LR	4 804.85	
Passivas transitoricas	4 197.30	48 181.15

Emprest Fundaziun Augustin	3 000.—	
Emprest Fond nazional	85 000.—	88 000.—

Reservas

Per ediziuns linguisticas	42 000.—	
Pil teater	23 100.—	
Per ediziuns commemorativas	13 000.—	
Publicaziuns per affons	15 000.—	
Per ovras litt. novas	2 400.—	
Per ovras musicalas	13 000.—	
Cumissiu da cant	1 500.—	
USR a disposiziun per teater	4 400.—	
USR a disposiziun per studis	870.—	
Cudischets da scola, Sutselva/Plaun	3 000.—	
Lectura Sutselva/Plaun	1 600.—	
La Scoletta, feagl per las mussadras	250.—	
Fatscha da nos vitgs/Surv. da referats	4 032.05	
Per las scolettas (25 000.— per instr. mussadras)	29 500.—	
Dun da Nadal Romania	435.—	154 087.05

Casa Romontscha

Legat Florentina Töndury	5 000.—	
Legat dr. Felix Calonder	15 000.—	20 000.—

Banca cantunala

Legat Anton Cadonau	10 000.—	
Legat Eduard Bezzola	5 000.—	
Legat G. W. Lamercier	10 000.—	
Legat Gian Saratz	2 500.—	
Legat dr. P. Tuor	2 000.—	29 500.—
		<u>339 768.20</u>

*Contribuziun annuala da 5 raps per olma dallas vischnauncas
romontschas dapi 1920*

---

*Per igl onn 1964 han las suandontas vischnauncas pagau questa contri-
buziun:*

Mustér	20.—	Uors	5.—	Riom	10.—
Sumvitg	20.—	Camuns	5.—	Parsons	5.—
Trun	50.—	Duvin	20.—	Savognin	31.65
Schlans	7.50	Trin	35.—	Tinizong	50.—
Breil	63.60	Domat	100.—	Mulegns	5.—
Vuorz	20.—	Bonaduz	50.—	Sur	30.—
Andiast	15.—	Razén	40.—	Segl	15.—
Pigniu	5.—	Preaz	10.25	Silvaplana	20.—
Rueun	25.—	Sched	6.80	Schlarigna	30.—
Ruschein	20.—	Traun	5.—	Puntraschigna	40.—
Schnaus	10.—	Tumegl	20.—	Samedan	50.—
Schluein	25.—	Giuvaulta	20.—	Madulain	5.—
Sagogn	21.—	Pasqual	50.—	S-chanf	20.—
Falera	20.—	Almens	20.—	Zernez	60.—
Luvén	10.—	Scharans	25.—	Susch	11.—
Pitasch	5.25	Calantgil	20.—	Lavin	10.—
Riein	10.—	Andeer	50.—	Ardez	30.—
Sevgein	10.—	Ziran	35.—	Ftan	10.—
Glion	25.—	Lon	3.20	Scuol	10.—
Castrisch	18.55	Vaz/Obervaz	100.—	Tarasp	20.—
Surcuolm	3.95	Alvaschein	20.—	Sent	40.—
Morissen	20.—	Lantsch	20.—	Ramuosch	30.—
Cumbel	15.—	Casti	50.—	Tschlin	27.65
Vella	10.—	Stierva	6.50	Müstair	20.—
Degen	15.—	Brinzeuls	10.—	St. Maria	20.—
Lumbrein	30.—	Surava	50.—	Valchava	10.—
Vrin	20.—	Alvagni	20.—	Fuldera	5.—
Surcasti	10.—	Bravuogn	50.—	Lü	5.—
Tersnaus	10.—	Salouf	20.—	Zuoz	50.60

Il quen 1963

Suenter che ton la Controlla da finanzas cantunala sco la Cumissiun da gestiun dalla LR ha repassau nies quen annual e presentau lur rapports pudein nus serestrenscher als suandonts sclariments:

A. Quen general

En cumparegliaziun cul preventiv che prevedeva in deficit da frs. 26 910.— ei igl esit dil quen general cun in deficit da frs. 2 132.11 favoreivels. A quei resultat han in mudest augment dallas entradas e surtut la consequenza dil fatg ch'il temps d'instrucziun en nossas scolettas ei staus en divers loghens pli cuorts contribuui. Plinavon ein differents credits, per ex. per survigilanza dallas scolettas (l'inspectura ei deplorablamein stada liung temps malsauna), pils cudischets da scola Sutselva/Plaun e lectura Sutselva/Plaun buca vegni duvrai el volumen prevediu. Pil medem motiv ein las reservas carschidas in tec. Quei vala en emprema lingia pils credits a disposiziun dall'Uniun da scripturs.

Las *entradas* ein surtut pli aultas grazia agl augment dils tscheins activs che deriva dil fatg che nus havein saviu metter en deposits cun tscheins pli aults ina part dil recav dalla Fiasta federala che stuess tonscher per circa 10 onns. Plinavon han las Ovras da Domat prestau en quei onn da quen frs. 6 000.— per las scolettas da Domat, Razén e Trin. La mesadad da quei import vala sco contribuziun pigl 1962, cunquei ch'ins haveva per sbagl tralaschau lu quei pagament. La prestaziun dil Fond Cadonau da frs. 1 500.— per la Punt ed igl import per abbonents per quella periodica da frs. 1 960.30 figureschan buca pli sut entradas, perquei che las entradas ed expensas sut quei tetel han per motivs da contabilitad stuiu vegnir reunidas en in conto communabel. Consequentamein figureschan sut expensas era mo ils frs. 1 234.87 che la LR ha prestau senza.

Expensas. Ils *cuosts generals* corrispundan en lur total ualti al preventiv. Enteifer els svarieschan enzaconts posts, surtut representaziuns e viadis, material da biro e lavurs tras tiarzas persunas cun imports da 700—800 francs pli bass, ferton che las expensas per portis sco era per la biblioteca surpassan mintgamai 1 000 — 1 200.— frs. ils credits. Quei deriva dacheu che las taxas da posta ein carschidas sensiblamein igl onn 1963 e che la LR ha era giu ina vendita da cudischs considerablamein pli aulta che tenor preventiv. Da l'autra vart ha la LR aunc giu d'indemnisar ina gronda lavur d'ordinaziun dils relaschs da siu anteriur parsura Giachen Conrad e da major Hartmann Caviezel.

La posiziun subsidis stat en tut priu, q.v.d risguardond ils imports mess en reserva, enteifer il rom dil preventiv. Alla Romania ei la mesadad

dil subsidi regular vegnius pagaus sut il tetel passivas transitoricas. Tier las acziuns generalas eis ei da remarcar ch'ils cuors da lungatg ein ord differents motivs buca stai aschi frequents e che la conferenza d'entruidament ei — buca il davos per munconza dalla grammatica valladra — buca vegnida fatga.

Considerabla ei pils motivs gia allegai la differenza denter preventiv e quen tier las scolettas. Era ha la substituziun da mussadras cun biars onns da survetsch entras novizas per consequenza ina reduenziun dils cuosts. Tier la posiziun scola primara ein ils sforzs seconcentrai igl onn 1963 sils novs mieds didactics romontschs per scolas fundamentalas tudestgas che han fatg buns progress, ferton che la reediziun dil Cudischet da leger per la quarta classa dil Plaun ei buca stada pusseivla. Probabel vegn ins insumma a remplazzar quella ediziun entras las lecziuns novas gia preparadas ni en preparaziun. Ils cudischets prevedi per lectura en Sutselva han, surtut ord motiv che la scripziun era aunc buca fixada definitivamein, buca puidi cumparer egl onn da quen. Perquei vegn in import da 600 frs. mess en riserva per quei intent.

B. Quen per las ediziuns

Quei quen se presenta quella gada cun cefras bia pli mudestas ch'igl onn vargau. Era en cumparegliaziun cun il preventiv ein ton entradas sco expensas per debia pli bassas. Viers las entradas budgetadas da frs. 41 100.- muossa il quen ora talas da frs. 31 458.25 e cuosts da frs. 31 742.07 enstagl da frs. 67 860.— tenor preventiv. Il motiv principal da quella differenza ei che diversas ediziuns ein buca progredidas sco ins quintava.

Las *entradas* secumponan da diversas contribuziuns per las Canzuns per chor mischedau da Tumasch Dolf p. m., che ha sper sia lavur aunc susteniu l'ediziun cun melli francs, e per las canzuns sin fegls. Denter ils frs. 7 600.— entradas figureschan dil rest contribuziuns à fonds perdu dalla LR egl import da frs. 3 000.—. Sco entrada principala se presenta la vendita da cudischs cun ina summa da frs. 23 858.25. Schegie ch'ella contonscha per in bionton buca la vendita digl onn 1962, eis ella tonaton da taxar per fetg aulta, sch'ins patratga ch'ei ha praticamein dau mo ina nova ediziun, «Regurdientschas ed experiencias», cun fetg mudests prezis. Il preventiv prevedeva ina vendita da frs. 15 000.—.

Ils *cuosts* cumpeglian per la pli part pagaments parzials per differents ediziuns en lavur, aschia per il Pledari da Sutselva, il Vocabulari da Surmeir, igl Uorsin ladin-sursilvan, las canzuns sin fegls e l'ediziun dalle ovras da Linsel. La redacziun dils vocabularis, cunzun quella dil Pledari da Sutselva, ha fatg buns progress, mo tonaton eis ei buca stau pusseivel da finir e dar en stampa ils manuscrets. La secunda ediziun digl

Uorsin ladin-sursilvan ei cumparida viers la fin digl onn. Plinavon eis ei vegniu procurau ina reediziun senza midadas dallas Chanzunettas e versets e Canzunettas e versets. Quels cudischets per nos pigns eran gia dapi in temps exausts. La grammatica valladra, las canzuns sin fegls e la Naivera vegnan a cumparer en cuort.

Gest tier la preparaziun d'ediziuns semuossa pli e pli la difficultad da survegnir collaboraturs. Per tonpli lessen nus engraziar en quest liug a quels ch'ei semess a disposiziun per quellas lavurs.

Il vice-parsura: *S. Sonder*

Rapport approbaus dalla suprastonza ils 29 da mars 1964.

Rapport dalla cumissiun da gestiun dalla Ligia Romontscha per igl onn 1963

Tenor igl artechel 10 dils tschentaments dalla Ligia Romontscha ha la cumissiun da gestiun, suenter haver priu enconuschientscha dil detagliau rapport dalla controlla cantunala da finanzas, priu invista dils protocols dalla suprastonza e dil cussegl dalla LR. Ultra da quei essan nus vegni orientai entras il secretari, signur dr. G. G. Casaulta, da rudien sur ils fatgs dall'administraziun.

Nossa cumissiun constatescha il sequent:

- 1) El mument dalla revisiun (16 da mars 1964) muncavan aunc differents quens e rapports dallas societads affiliadas.
Igl ei indispensabel che las societads setegnien vid ils termins fixai (Mira nies rapport digl onn 1962, pag. 44).
- 2) Il quen dalla LR per 1963 siara cun in deficit da frs. 2 415.93.
Nus essan obligai da far attents al sequent passus dil rapport dalla controlla da finanzas:
«Sco gia menziunau, ei la sperdita mussada ora per 1963 cun frs. 2 415.93 buca gesta. Igl effectiv resultat positiv secumpona sco suonda:

Sperdita tenor quen LR		frs.	2 415.93
Differenza d'inventari	frs.	55.—	
Differenza dils debiturs	frs.	3 667.51	
Quen Renania	frs.	99.60	3 822.11
Avanzament effectiv 1963			<u>frs. 1 406.18</u>

Essend ch'il quen era gia serraus giu e che la differenza securregia pigl onn 1964, ei la Controlla da finanzas cantunala stada dall'opiniun da desister d'ina correctura pigl onn 1963. Nus savein ir d'accord cun quei.

- 3) Pigl auter savein nus buca cumpartgir en tuts graus las remarclas dalla Controlla da finanzas. Nus lessen retener en quei grau il suandont:
- a) La reclamaziun pervia dalla *indemnisaziun da kilometers* als commembers dil cussegl ei buca giustificada. Quels han retschiert mo las indemnisaziuns per viadis cun viafier ni posta.
  - b) Las *indemnisaziuns da viadi a giuvna Felix* pigl uost 1963 ein tuttaviva buca memia aultas.
  - c) Il *credit per prestaziuns a scolettas* ei buca survargaus. Las contribuziuns supplementaras pli aultas alla scoletta da Domat, Trin e Razén ein sulettamein la conseguenza dil fatg, che las Ovras da Domat SA han prestau igl onn 1963 era la contribuziun tralascada igl onn avon. Quella ei lu vegnida pagada vinavon allas scolettas favorisadas.
  - d) *L'emprema quota d'amortisaziun al Fond naziunal* ei buca gia scurdada. Ella ei da pagar pér sils 15 d'avrel 1964. Cunquei ch'ei se-tracta d'in imprest senza tscheins, ha la LR absolut negin interess da restituir quel avon il temps fixau.

Sin fundament da nossas constataziuns ed en concordanza cun la Controlla da finanzas cantunala proponin nus d'approbar ils quens e la bilanza dalla LR pro 1963 e da dar descharscha als organs responsabels cun admitter il meritau engraziament per la gronda lavur prestada.

C u e r a, 9 d'avrel 1964

La cumissiun da gestiun:

P. Signorell

R. Capaul

E. Durband

